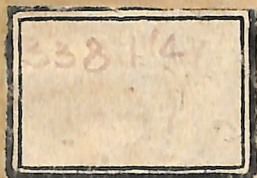

Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԸՆԴՄՆԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ
ՀԵՏԱԳԸ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

ԳՅՈՒՂ, ՀՐԱՑ — ՅԵՐԵՎԱՆ 1935

38.1(47) Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆ

17 FEB 2010

7-87

Ս Ո Ց Ի Ա Լ Ի Ս Տ Ա Կ Ա Ն
ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԳԱ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(ՀՍԽՀ ԺՈՂԿՈՄԽՈՐԶԻ ՆԱԽԱԳԱՋ
ԸՆԿ. Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆԻ ՃԱՌԸ՝
1935 թ. ՀՈՒՆԻՍԻ 6-Ի ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԱՆԱՍՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ)

12 7 MAR 2013

30.143

Թրգաբեի՝ Խ. Այվազյան

24209.19

Տպագրության համար
պատրաստեց Պ. Սարոյան
Տեխ. խմբագիր՝ Հ. Մուրադյան

Հրատ. № 241, Գլավլիտի լիազոր Գ—121, պատվեր 430, տիրաժ 2000

Հանձնվել է արտադրության 1935 թ. հունիսի 28-ին

Ստորագրված է տպագրելու 1935 թ. հունիսի 13-ին

Գյուղերատի տպարան. Յերևան, Նալբանդյան 11

ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Թե զեկուցողները և թե մտքերի փոխանակությանը մասնակցող ընկերները—մեր հարվածային անասնապահները—շոշափեցին մեր անասնապահության համարյա բոլոր խնդիրները։ Նրանք, խոսելով մեր ունեցած պակասությունների մասին անասնապահության ասպարիզում, արին մի շարք կարևոր և արժեքավոր առաջարկներ՝ անասնապահության պետական պլանը կատարելու վերաբերյալ։ Նրանք պատմեցին իրենց աշխատանքի և ձեռք բերած հաջողությունների դրական փորձի մասին, փորը, կարծում եմ, պետք է ամենալայն չափով ոգտագործեն մեր անասնապահական ֆերմաները։ Նրանք պատմեցին այն մասին, թե ինչպես, կատարելով կուսակցության և նրա առաջնորդ ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ ցուցումները, կարողացան իսկապես բեկում առաջ բերել անասնապահության մեջ և մեր տնտեսության այդ լեռ մնացող ճյուղը նույնպես դուրս հանել մեծ վերելքի ճանապարհը։

Յեվ քանի փոր, ընկերներ, այդ բոլորի մասին դուք խոսեցիք, դրա համար ել թույլ տվեք ինձ կանգ առնել միայն մի քանի կարե-

վորագրուին հարցերի վրա: Այդ հարցերը կամ բու-
լորովին չշոշափվեցին, կամ չդրվեցին այն խո-
բությամբ ու ծավալով, ինչպես հարկն է, դրա
համար ել չես կուգենայի դրանց մասին խոսել
մի քիչ ավելի մանրամասն:

ԱՌԱՋԻՆ.

Առաջին հարցն այն է, թե ինչպես ավելաց-
նենք մայր անասունների բազմացումը, այ-
սինքն՝ չեղած անասուններից ավելի մատղաշ
ստանանք, քան ստացվում է սովորաբար:

Բոլորիդ հայտնի չե, վոր մեր ֆերմաների
հոտերն ու նախիրները լրացնելու և առհասա-
րակ սոցիալիստական անասաբուծության ընդ-
լայնած վերարտադրությունն ապահովելու հա-
մար անհրաժեշտ է, վոր, պատկերավոր ասած,
շարունակ վարար պահենք մատղաշի հոսանքը
մեր ֆերմաներում:

Հենց այդ նպատակին են ուղղված այն
ձեռնարկումները, այն լայնածավալ պայքարը,
վոր մենք մղում ենք անասունների ստերջու-
թյան, վիժումի դեմ, և մատղաշի որինակելի
խնամքի ու պահպանության համար:

Սակայն միայն այդ ուղղությամբ աշխատե-
լով, առավելագույն արդյունքն այն կլինի, վոր
մեր նախիրների և հոտերի թիվը տարեկան
կավերանա մոտ 20 տոկոսով: Բայց չե՞ վոր աճ-
ման այդ տեմպը մեզ այժմ գոհացնել չի կարող:

Նկատի ունեցեք, ընկերներ, վոր մեր չերկրում
մեծ չափերով աճել է կաշվի, գործվածքեղենի,
կոնսերվի արդյունաբերությունը, վորը մեծ քա-
նակությամբ կաշի, բուրդ և միս է պահանջում:
Աճել է մեր չերկրի ազգաբնակչությունը, աճել
են քաղաքները, ավելի չե բարվոքվել բանվոր
դասակարգի դրությունը և աճել են նրա պա-
հանջները, ինչպես և կոլտնտեսական շարժման
բուռն վերելքի, կոլտնտեսությունների ամրա-
պնդման հիման վրա մեծ չափերով աճել են
ուսևոր դարձող կոլտնտեսական գյուղացիու-
թյան սպառողական պահանջները:

Բայց դրա դիմաց ահա թե ինչ ունենք.—
1929 թ. հունիսի 1-ին ունեցած 892.000 գլխի
դիմաց այս տարվա հունվարի մեկին մենք Հա-
յաստանում ունենք 556.000 գլուխ խոշոր չեղ-
ջուրավոր անասուն: Նույն տարվա 1.810.000
վոշխարի և այծի դիմաց այս տարի ունենք
717.000 այծ ու վոշխար: Թեև անցյալ տարվա
հունվարի համեմատությամբ անասունների թիվը
մեզ մոտ աճել է, խոշոր չեղջուրավորինը՝
73.460 գլխով, մանրինը՝ 107.900, իսկ խոզերի
թիվը՝ 23.920 գլխով, բայց, ինչպես տեսնում
եք, նվազումը մեծ է և այդ կատարվել է ձեզ
բոլորիդ քաջ հայտնի պատճառներով: Այժմ,
իհարկե, կուտակցության հզոր ձեռքով շտկվում
է և այդ ֆրոնտը: Բայց, կրկնում եմ, տարե-
կան 20 տոկոսի աճով մենք արագ չենք հասնի

29 թվի մակարդակին և այդ մակարդակն այն արագությամբ չենք լետ թողնի, վոր այժմ պահանջվում է թե արդյունաբերության և թե մասսաների պահանջի բուռն աճման շնորհիվ:

Մենք ձգտում ենք և հաջողությամբ սկսել ենք այդ իրագործել—այդ աճող պահանջները բավարարել անասունների ցեղի բարելավման, նրանց արդյունավետութունը բարձրացնելու, անասունների խնամքն ու մատղաշների պահպանումը լավացնելու հիման վրա՝ անասունների քանակն ավելացնելու միջոցով: Այդ գործում, ինչպես ձեզ հայտնի չե, մենք արդեն ունենք խոշոր բեկում. և մատղաշների պահպանումը, անասուններին լավ խնամելու ու նրանց ցեղի ազնվացումն այն վճռական միջոցներն են, վորոնց հիման վրա մենք պետք է ավելացնենք մեր անասունների քանակն ու նրանց արդյունավետութունը: Սակայն անասուններին քանակն ավելի արագ տեմպով բարձրացնելու համար կա մի ուրիշ միջոց ևս, վորի վրա մեր տնտեսական զեկավար որգանները և կոտնտեսային ֆերմաները հարկ չեղած ուշադրութունը չեն դարձնում:

Այդ միջոցն անասունների բազմապատկութիւնն է:

Բազմապատկութիւնն ասելով հասկանում ենք այն, վոր հաճախ վոչխարները և կովերը զույգ

են ծնում, վոչխարները կամ այծերը յերբեմն յերեք գառ կամ ուլ են բերում և այլն:

Հետևապես, յեկեք, ընկերներ, անասունների ցեղը բարելավելու, նրանց վորակը բարձրացնելու հետ մեկտեղ, կիրառենք այնպիսի միջոցներ, վորոնց շնորհիվ ավելի շատ գառ ու հորթ ստանանք, քան ստանում է գլուզացին դարեր շարունակ՝ համաձայն ծննդաբերության բնական որենքների:

Մի որ, ընկերներ, մեր թերթերից մեկում աչքովս ընկավ այսպիսի թղթակցութիւն.

«Մեկ ՄՈՐԻՅ 7 ԱՅՍ»

Թալինի ԵՐԶԱՆԻ ԱՅՆԹԻԿԻ կոլխոզի Ֆեմայի «Խազալ» այծն անցած օտի մարտի 17-ին ծնեց 3 ուլ. այս օտի նույն այծը ծնել է 2 ուլ, յեվ նրա անցած օտով ուլերից մեկը նույնպես ծնել է մեկ ուլ: Այսպիսով, մեկ օտով ընթացում մեկ այծը դառնում է յոթ այծ»:

Վաղպատի թերթը հաղորդում է, վոր Մեյմանդար գյուղի կոտնտեսական Նովրուզովի այծը ծնել է 4 ուլ: Հոկտեմբերյանից ինձ տեղեկութիւն է ուղարկված այն մասին, վոր Միրզախան գյուղի կոտնտեսության ամեն 100 մայր վոչխարից 1934 թվին ստացվել է մոտ 140 գառ: Յեվ, վերջապես, Արագդայանի խորհոտնտեսութիւնում անցյալ տարի մի քանի տասնյակ վոչխարներ ամեն մեկը 3 գառ է ծնել:

Ինչպես տեսնում եմ, բնության այս խաղը բավական շարժեց ձեր հետաքրքրութիւնը: Բայց

այդ չերևույթը բնության խաղ, սոսկ պատահականությունն է արդյոք:

Անշուշտ այս չերևույթն ունի իր պատճառները:

Յեթե, որինակ, Վ. Թալինի ֆերմայի ավագ հովիվ Ղուկաս բիձուն հարցնենք (վորը 35 տարի հովվութունն է արել և հիանալի վոչխար ու գառ է պահում), նա վոչխարների ջուխտ բերելը կկապի արոտի հետ:

—Անշուշտ զոչը խառնելիս հանդում կերը պակաս էր, դրա համար ել այս տարի ջուխտը քիչ չեղավ,—կպատճառաբանի նա:

Ընկերներ, այդ հարցից թեև լես շատ գլուխ չեմ հանում, բայց հենվելով գիտության տվյալների և փորձի վրա, կարելի չե պնդել, վոր բազմապտղութունը բնության խաղ չէ, պատահական չերևույթ չէ, և այդ կարելի չե պլանավորել ու ծառայեցնել մեր հոտերն աճեցնելու աշխարհ կարևոր գործին:

Յես, ընկերներ, «Ովցեվոդսովո» ժուրնալում մի հոգված կարգացի, փորտեղ նշված է, վոր Ռուսաստանում, վոչխարների միջերկու տեսակներ (որինակ՝ ռոմանովյանը, հյուսիսային կարճ պոչավորը) սովորաբար զույգ գառներ են ծնում: Հոկտեմբերյան շրջանի աջն գլուղը, վոր լես հիշատակեցի, առաջին անգամ չէ, վոր հարյուրավոր վոչխարների տակ զույգ-զույգ գառներ է տեսնում: Ասում են, վոր աջնտեղ, վոչ-

խարների այդ տեսակի մեջ զույգ և չերեք գառ տալը մշտական չերևույթ է: Դրա ապացույցներից մեկն աջն է, վոր այս գարնանը նրանց 1000 վոչխարից 1300 գառ է ստացվել: Յես ասացի, վոր անցյալ տարի Արագդայանում մի շարք վոչխարներ 3-ական գառ են ծնել: Ասում են, վոր այս տարի Ալագյազի խորհրդատեսութուն տարած՝ Արագդայանի վոչխարներից մի քանիսը նորից 3-ական գառ են ծնել:

Այս անշափ ուշագրավ չերևույթ է, վորը սակայն, դժբախտաբար, անուշադրության է մատնված մեր գիտահետազոտական հիմնարկների կողմից: Մարդիկ նույնիսկ նեղութուն չեն կրել 3-ական գառ տվող վոչխարներին առանձնացնել ուսումնասիրության համար, փորձել տեսնելու համար, կրկնվում է այդ չերևույթը նրանց մեջ հաջորդ տարիներին, թե՞ այդ չերեվոյթը պատահականութունն է: Մի՞ գուցե ճիշտ է փորձված հովիվների աջն պնդումը՝ թե բազմապտղութունը կապ ունի լավ խնամքի հետ:

Ինչևիցե, ընկերներ, այս չերևույթն ուշագրության և ուսումնասիրության կարոտ է: Պետք է հատուկ ուսումնասիրության չենթարկել և զարգացնել բազմապտուղ մայրերին, և շատ հնարավոր է, վոր սերեկցիայի միջոցով մեզ մոտևս վոչխարի աջնպիսի տեսակ ստացվի, վորը յուրաքանչյուր անգամ ծնելիս, վորպես կանոն, չերկու-

զառ բերի: Դուք կասեք, վոր սեւեկցիան չերկար տարիներ պահանջող գործ ե, սակայն դա չի խանգարում սեւեկցիայի գործն անմիջապէս սկսելու: Բայց դրա հետ միասին, չես այս և առաջիկա տարիները համար ավելի գործնական միջոց կառաջարկելի: Մենք հենց այս տարի ել, առանց հուշաներս պատահականութուններովրա դնելու, կարող ենք պլանային կերպով վոչխարից տարեկան 2 գառ ստանալ՝ մեկը գարնանը, մյուսը՝ աշնանը, կամ կարելի չե 2 տարում 3 սերունդ ստանալ, մի բան, վոր ավելի հեշտ ե և ուստի իրագործելի: Այս արդեն լիովին հիմնավորված ե թե գիտութեան և թե կյանքի տվյալներով:

Սորհրդային Միութեան առաջավոր մարզերում այս գծով շատ փորձեր են լեղել. 2 տարում 3 սերունդ ստացվել ե հետևյալ կերպ. վոչխարը բեղմնավորվում ե սովորական ժամկետին՝ հոկտեմբերի 15-ին, ծնում ե մարտի 15-ին: Յերկու և կես ամիս հետո գառն արդեն կարելի չե «ծծից կտրել»: Դրանից հետո վոչխարին մեկ ամիս հանգիստ են տալիս և բեղմնավորում հուլիսի 1-ին: Մնուկըր տեղի չե ունենում գեկտեմբերի 1-ին: Յերրորդ անգամ մայր վոչխարը բեղմնավորվում ե մարտի 15-ին և սերունդ ե տալիս ոգոստոսի 15-ին, և ապա 4-րդ անգամ բեղմնավորվում ե առաջին բեղմնավորման ժամկետին՝ հոկտեմբերի 15-ին:

Այդ փորձերը դրել ու հաջող արդյունք են ստացել ինչպէս Ուզբեկստանի «Զըզըլ Եխտիսադ», «Զըզըլ Դոշուն», «Ենգբեն», «Չուբան» և այլ կոլտնտեսութուններում, նույնպէս և մեզ մոտ՝ Գորիսի շրջանի մի քանի ֆերմաներում:

Այս տարի, Միութեան մեջ, գարնանը սերունդ ստանալուց հետո, մայիսին բեղմնավորվել ե 570.000 գլուխ մայր վոչխար: Մեզ մոտ նույնպէս՝ Մարտունու, Կիրովականի և մի քանի այլ շրջաններում մարտին սերունդը վերցնելուց հետո, մայիսին բեղմնավորվել ե 300 գլուխ վոչխար: Դրա արդյունքը նույնպէս դեռ հայտնի չե: Մի բան հայտնի չե, վոր 300 գլուխ մայրերից 8 որվա ընթացքում բեղմնավորվել ե 59 գլուխ, վորոնք հոկտեմբերին կծնեն:

Կասկած չկա, վոր այդ փորձերը դրական արդյունք կտան: Բայց չի կարելի պնդել, թե բոլոր վոչխարներին կարելի չե տարեկան 2 անգամ ծնեցնել: Այդ անհնարին ե: Հարկավոր ե ընտրել ուժեղ, լավ զարգացած, լավ խնամված մայրերին, նրանց կերակրել խտացրած ուժեղ կերով, ապահովել տաք ու լավ շենքով: Առհասարակ այն կոլտնտեսութունը, վորը հարմարութուններ չունի, շատ կեր չունի, լավ ու տաք գոմ չունի գառներին ձմեռը պահելու համար, լավ կանի, վոր յերկուսի հետեից չընկնի, թե չե՝ մեկն ել ձեռքից կզնա:

Մեզ համար ել ավելի կարևոր ե խոշոր

յեղշերավոր անասունից ամեն տարի, և նույն-
իսկ 10—11 ամիսը մեկ անգամ, սխտեմատիկ
կերպով հորթ վերցնելու խնդիրը:

Այդ նույնպես հնարավոր է, ընկերներ: Դրա-
փորձը նույնպես մեզ տվել է կոլտնտեսային շար-
ժումն իր ամրապնդման հենց առաջին տարին:

Ալլահվերգու Ուզունլար գյուղի կոլտնտե-
սության ֆերման (վորի վարիչ ընկ. Մեխակը
մասնակցում է այս խորհրդակցությանը) ծա-
նոթ է ձեզ նրանով, վոր այնտեղ անասունները
լավ են խնամվում և հիանալի տավար ունեն:
Այնտեղ բեղմնավորված կովերը մինչև ծնելը լավ
կերակրվում են:

Հենց այդ լավ խնամելու հետևանքով այն-
տեղ (ինչպես և մեր առաջավոր շատ ֆերմանե-
րում) կովերի մի զգալի մասը բեղմնավորվում է
ծնելուց մեկ, մեկուկես ամիս հետո, մի բան,
վոր մենաստնատեսային գյուղում բացառիկ չերե-
վույթ է լեղել: Յեվ ահա այդ ֆերմայում մի
շարք կովեր՝ «Մարալը», «Բանոշը», «Աստղան»,
«Սաթիկը», «Աղունիկը» և ուրիշները՝ անցյալ
տարի մեկ հունվարին ծնեցին, մեկ ել՝ նույն
տարվա վերջին: Նույն թվականին լուրաքան-
չուր կովից ստացվեց 2 հորթ: Մի ուրիշ որի-
նակ. Հոկտեմբերյան շրջանի Գեչուլու գյուղի
կոլտնտեսության «Կաքավ», «Ֆիդան», «Բուր»
և «Բողո» կովերն անցյալ տարի հունվարին ծնե-
ցին, փետրվարին նորից հղիացան և ծնեցին հոկ-

տեմբերի վերջերին, ապա հղիացան նոյեմբերին և
ծնելու լեն այս տարվա ոգոստոս ամսին: Այդ
կովերը վերջին 5 տարում 6-ական հորթ են
տվել: Խնամքը հիանալի լե, այնպես, վոր այդ
կովերի հորթերից մի քանիսը ժամկետից մի
տարի շուտ են հղիացել և ծնել:

Որինակները բավական են. մի բան պարզ
է լույսի պես: Այդ այն է, վոր այն կոլտնտե-
սությունները, վորոնք զինված են մեքենանե-
րով, ունեն լավ հող ու խոտհարքներ, ունեն
զոոտեխնիկներ, լայն հնարավորություններ, ինչ-
պես ասում են՝ «պալատներում պահելու» իրենց
անասուններին, առատ կերակրելու և անշեղ
կիրառելու զոոտեխնիկայի բոլոր պահանջներն
անասնաբուծության բնագավառում, կարող են և
պետք է հասնեն այն գրության, վոր իրենց անա-
սուններն աճեն, փարթամանան՝ մենաստնատեսային
գյուղում չտեսնված չափով և ավելի շուտ-շուտ,
ավելի լավ, ավելի կայտառ ու առողջ սերունդ
տան, քան տվել են իր ժամանակին իրենց «կուլ-
տուրական» անասնաբուծությամբ հուշակված
կալվածատերերի ու կուլակների նախիրները:

ՅԵՐԵՐՈՐԻ

Կա՛, ընկերներ, մեր լերկրում միսը, կաթ-
նամթերքը, բուրդն առատացնելու ուրիշ միջոց
կա: Անշուշտ, կա:

Դա անասունների մթերատվության բարձրա-
ցումն է, վորը կազմում է լերկրորդ հնգամյա-

կում վորակի դժով մղվող պաշարի պատասխանատու ճակատամասերից մեկը: Այդ խնդիրն իբր ամբողջ սրուժյամբ մեր առաջ դրված է մանավանդ այն պատճառով, վոր մենք այդ գծով խիստ հետ ենք մնում կապիտալիստական չերկրներից, մինչդեռ, տնտեսության սոցիալիստական սիստեմի շնորհիվ, մեր պատմական իրավունքն է՝ կապիտալիստական աշխարհը չես թողնել բոլոր գծերով: Մինչդեռ, տեսեք, թե գործն ինչ դրության մեջ է աշխարհում.

Հյուսիսայրուսիայում կովը մեկ տարում միջին հաշվով տալիս է 33 ցենտներ կաթ.

Շվեյցարիայում	31	ցենտներ
Դանիայում	27	»
Անգլիայում	21	»
Գերմանիայում	19	»
Կանադայում	17	»
Ամերիկայում	16	»
ԽՍՀՄ-ում	10	»
Անգրիկովկասում	7,5	»
Հայաստանում	6—7	»

Ահա թե վորտեղ է պաշարի ասպարեղը, ընկերներ:

Ճիշտ է, վոր կոլտնտեսությունների աճման գոգնըթաց մեր չերկիրը պատվեց լուսավոր կուլտուրական գոմերով, վորոշ քաղեր արվեցին անասունների ցեղի բարելավման գծով, ընդար-

ձակվեց կերաբույսերի ցանքը, արմատացավ աֆրիկայի նոր կեր, վորպիսին սիրտն է: Վերափոխվող գյուղացին բարելավեց անասունների խնամքը, և, այդ բոլորի հետևանքով, վերջին 1—2 տարում ավելացավ մեր անասունների մթերատվութունը:

Այնուամենայնիվ անասունների մթերատվության գծով մեր և կապիտալիստական աշխարհի միջև ընկած վիհը մեծ է և այդ վիհը պետք է լցվի արագությամբ, աֆրիկայի արագությամբ և վճռականությամբ, վորպիսի գործին ընդունակ են միայն բոլշևիկները:

Մեզ մոտ, ընկերներ, բոլոր տվյալները կան անասնաբուծությունն իբր բոլոր կողմերով Հյուսիս-գիսից առաջ տանելու: Մեր չերկիրը հարուստ է հիանալի արոտներով, կերաբույսերի համար ընդարձակ և արգավանդ դաշտերով: Ապա բոլորից է հայտնի, վոր մեր կոլտնտեսությունները հրաշքներ կարող են գործել (և արդեն սկսել են գործել), և վոր մենք խոշոր, սոցիալիստական տնտեսության միջոցով սարեր կարող ենք շուռ տալ: Անասունների համար իդեալական հարմարություններ կարող են ստեղծվել, և գիտական հետազոտական գործն անասնաբուծության բնագավառում լաջն չափով կարող է ծավալվել, զոտեխնիկական լիովին կարող է կիրառվել միայն և միայն մեզ մոտ, Խորհուրդների չերկրում, մեր

անտեսածն էր գերագանց առավելությունները շնորհիվ: Սակայն այդ անսպառ հնարավորություններն առայժմ դեռ շատ փոքր չափով են գործի վերածված, բայց պետք է վերածվեն մեր բոլորի ջանքերով: Այստեղ մեր հիմնական խնդիրն է բարելավել անասունների ցեղը, արագ բարձրացնել նրանց վորակը թե՛ մետրիկացիայի և թե՛ որինակելի խնամք կազմակերպելու միջոցով:

Թե՛ ինչպիսի անասուններ կարելի չե՛ ստանալ, չերևում է աշխարհի ամենաարդյունավետ կովերի որինակելից: Վատ չի լինի, վոր մեր անասնապահները ծանոթանան նրանցից մի քանիսին:

Առում են, որինակ, Գերմանիայում «Գերտրուդ» անունով մի կով կա, վորը մեկ տարվա ընթացքում տվել է 613 կիլոգրամ անարատ չուղ: «Գերտրուդը» տարեկան տալիս է 13.819 կիլոգրամ կաթ և իր ցեղի մեջ չեզակիներից է, վորի կաթի մեջ չուղը կազմում է 4,44 տոկոս:

Այդ կովը չուղատվության տեսակետից մինչև հիմա էլ համարվում է համաշխարհային ռեկորդիստկան. նա պատկանում է գերմանական Ոստֆրիլանդական կամ Արեվելյան Պրուսիայի տավարի ցեղին: Մեր Միության մեջ այս ցեղից տարածված է գլխավորապես Լենինգրադի, Մոսկվայի, Արեվելյան Սիբիրի, Հեռավոր Արեվելքի և Ուրալի շրջաններում. հիշյալ շրջանների համար այս տավարն ընդունված է իբրև պլանային ցեղ:

Բայց ավելի լավ չե՛ նայենք մեր խորհրդնտեսություններում և կոլտնտեսություններում մեր իսկ ձեռքերով աճեցրած կովերին:

Սրանից մի քանի տարի առաջ, չերբ լրագրերում գրում եյին, վոր արտասահմանում կովեր կան, վորոնք տարեկան տալիս են 10—12 հազար կիլո կաթ, այդ լուրերը մեզ մեծ զարմանք եյին պատճառում, սակայն այժմ նման տեղեկություններն այլևս աջքան էլ զարմանք չեն պատճառում, վորովհետև մենք արդեն ունենք մեր սեփական ռեկորդիստկաները: Սրանցից են, որինակ, «Մարիան» և «Մայլկան», վորոնք իրենց կաթնատվությամբ հետ չեն մնում համաշխարհային ռեկորդիստկաներից: Դեռ ավելին. «Մարիան» իր որական կիթով գերագանցել է աշխարհի ամենակաթնառատ կովերին՝ տալով որական 61,5 կիլո կաթ:

«Մարիան» պատկանում է գերմանական կարմիր տավարի ցեղին (կարմիր նեմկա). նա մասնավոր անտեսությունում չեղած ժամանակ, թերակերակրման և վատ խնամքի պատճառով չեր կարողանում իր կաթնատու հատկությունները լիովին արտահայտել, և միայն կոլտնտեսությունումն է նա աշխարհին հայտնի դառնում:

Մյուս հռչակավոր ռեկորդիստկան հանդիսանում է «Մայլկան», վորին խաղաղության տոնալին անտեսությունը գնել է նորակազմակերպչական անտեսությունից: «Մայլկան» 1929 թվին հա-

մամիութենական 2-րդ կոնկուրսում իր կաթնա-
տվությամբ առաջին մրցանակը վերցրեց՝ տալով
ամբողջ կաթնատվության շրջանում 12.133 կիլո
կաթ:

Կասկած չկա, վոր այդ անասունների այդ
աստիճան կաթնատվությունն առաջին հերթին
արդյունք է նրանց ցեղականության: Թե մաք-
րարյուն և թե մետիս անասունների արդյունա-
վետությունը հասարակ տեսակի անասունների
հետ համեմատել չի կարելի:

Ահա, որինակ, Սարատովկայի կորանտեսու-
թյան անդամ Ժաբինի Ռոզա կովը, վորը տարե-
կան տալիս է 54 ցենտներ կաթ, կամ համարյա
տասն անգամ ավելին՝ նույն շրջանի հասարակ
կովերից:

Նույն կորանտեսության անասնապահ Վասիլ
Յակուշովը դեռ անցյալ տարի ասում էր — մեր
կովերից ամեն մեկը մինչև հոկտեմբեր միջին հաշ-
վով տվել է 15 ցենտներ կաթ: «Չերնովկա» կովը
տվել է 33 ցենտ. կաթ՝ առանց քուսպի, միայն
խոտով:

Այդ նրանից է, վոր Սարատովկայում լավ
ցեղի անասուններ են պահում, մետիսացիա չեն
կատարում, սքանչելի գոմեր ունեն:

Ուրիշ փաստեր.— Շագարդայի Փերմայի
«Սուրմա» կովը մեկ տարվա ընթացքում տվել
է 32 ցենտներ կաթ, «Սալանկա կովը՝ 30 ցենտ.,

իսկ սիմենտալի խառնուրդ «Լիսկա» կովը՝ 27
ցենտներ: Սրանք կաթնատվության ռեկորդային
թվեր են, չեթե նկատի ունենանք, վոր Մար-
տունու, Ն. Բալագետի, Ապարանի շրջաններում
տեղական կովերը տարեկան 5—6 ցենտներից
ավելի կաթ չեն տալիս: Մենք այդ շրջաններում
անասուններ ունենք, չես ուղղակի կասեմ, վոր
խոշոր սոցիալիստական տնտեսությանը վայել
չե այդպիսի վտիտ, գաճաճ անպետք անասուն-
ներ ունենալը:

Ահա ինչու, ընկերներ, մեզ մոտ ամենա-
վճռական կերպով պետք է դրվի անասունների
ցեղի և չեղած թե տեղական և թե ցեղական ա-
նասունների խնամքի բարելավման հարցը:

Ընկերներ, վորոշակի պետք է ասել, վոր
անասունների մետիսացիայի գործը Հայաստանի
շրջանների մեծ մասում բոլորովին կազմակերպ-
ված չէ, և այդ գործը, ինչպես հարկն է, առաջ
չի մղվել Հողժողկոմատի և նրա որգանների
կողմից: Մենք նույնիսկ շրջաններ ունենք, վոր-
տեղ ցեղական ցուլեր բոլորովին չկան: Այդ դը-
րությունը չերկար հանդուրժել չի կարելի:

Այս տարի ծրագրվում է այդ գծով նշանա-
կալից քաջ անել: Ժողկոմխորհի վորոշման համա-
ձայն՝ այս տարի Միության գանազան շրջաններից
ներմուծվելու չե 200 գլուխ Շվից ցեղի ցուլիկ,
50 գլուխ ցեղական չերինջ, և ցեղական ցուլերով

պետք է բեղմնավորվի 16815 կով կամ, անցյալ տար-
վա համեմատութեամբ, մոտ յերկու անգամ ավելի:

Այդ նուէն հարցն իր վողջ սրութեամբ դըր-
ված է նաև մանր լեղջերավոր անասունների գծով:
Այստեղ մետրիսացման գործն ավելի վատ է կազ-
մակերպված: Անցյալ տարի ամբողջ Հայաստա-
նում ցեղական խոյերով բեղմնավորված է ըն-
դամենը 3334 գլուխ վոջխար—չնչին մի քանա-
կություն: Այստեղ պետք է հրապարակով դիտո-
ղություն անել Դիլիջանի, Ալլահվերդու, Թալինի
և մի քանի այլ շրջանների ընկերներին, վորոնք
տուրք են տվել գյուղացիական պահպանողական
տրամադրություններին, և խնդիր են դրել՝ չեա
վերցնել շրջաններն ուղարկված Մերինոս ցեղի
թանկարժեք խոյերը, վորովհետև մի քանի գլու-
ղերում դիմադրում են այդ ներմուծութեանը:

Բացի բարձր ցեղի այն վոջխարներից, վոր
մենք ստանում ենք Ռուսաստանից, մենք, ընկեր-
ներ, վոջխարի հիանալի տեսակներ ունենք: Յե-
թե հարցնեք Զուլաքարի կոլտնտեսութեան ֆեր-
մայի վարիչ ընկ. Համբարձում Սահակյանին, թե
ձեզ մոտ մի կովը քանի՞ վոջխար է գնահատ-
վում, նա ձեռքը կդնի Բալբաս ցեղի հսկա, գե-
ղացիկ, առատ կաթ ու բուրդ տվող վոջխարի
վրա և կասի՝

—Մի կովի հետ չեմ փոխի:

Թեև ընկ. Համբարձումը մի քիչ չափազան-

ցեցնում է, բայց նա իրավացի չէ այն տեսա-
կետից, վոր Մարտունու կովերը մանր ու
անարդյունավետ են, իսկ վոջխարն ընտիր տե-
սակի չէ: Անա վորտեղ է պետք մետրիսացիան:

Խնդիրն այն է, վոր այդ տեղական գաճաճ
անասունների սերունդը բարելավենք ցեղական
ցուլերի միջոցով և մեր յերկրի բոլոր անկյուն-
ներում տարածենք Մարտունու Բալբասը, ինչ-
պես և վոջխարների այնպիսի թանգարժեք տե-
սակները, վորպիսիք են Կարակուլը և Մերինոսը:

Ապա, ընկերներ, դրան գուգահեռ դրվում է
մեր տեղական տեսակներն «Իրենք իրենց մեջ»
զարգացնելու խնդիրը: Կոլտնտեսային շարժման
վերջին տարիների փորձից չեքաց, վոր իր՝ մե-
նատնտես, աղքատ ու խղճով տիրոջից ազատա-
զրված անասունը համայնական գոմում, առատ
մանդի և հողատար խնամքի պայմաններում, տա-
րեցտարի ավելացնում է իր մթերատվությունը:

Այսպես, որինակ, Կոտայքի Զառ գյուղի ֆեր-
մայի կովերը 1934 թվին միջին հաշվով 50-ա-
կան կիլո ավելի կաթ տվին, քան նախորդ տա-
րին, իսկ վոջխարները, միջին հաշվով՝ 10-ական
կիլո:

Սխիանի Բորիսովկա գյուղի կոլտնտեսու-
թեան կովերի միջին կաթնատվությունը 1934
թվին նախորդ տարվա համեմատութեամբ, լավ
խնամքի շնորհիվ, 7,2 ցենտներից բարձրացավ
9,1 ցենտների:

Տեղական կովերը լավ խնամքի շնորհիվ շատ կաթ են տալիս Համգաչիմանի, Ուզունլարի (Ջնուր կովը՝ 26 ցենտներ), Շահնազարի և մյուս առաջավոր ֆերմաներում:

Յեվ չեթե, ընկերներ, այս ամառ մենք մեծ քանակությամբ սիրտս պատրաստենք, գործի դնենք խոտհար մեքենաները, խոտհնձի աշխատանքը ճիշտ կազմակերպենք, հաջող պայքարենք կորուստների դեմ, կառուցենք ընտիր գոմեր, աչնպիսի գոմեր, ինչպիսիք են, որինակ՝ Համգաչիմանի, Սարատովկայի և մյուս առաջավոր կոլտնտեսությունների գոմերը, և չեթե լավ բնակարանի ու առատ սննդի հետ ապահովենք անասնապահների կուլտուրական, հոգատար վերաբերմունքը դեպի անասունը, ապա վստահ պետք է ասել, վոր վոչ միայն ցեղական անասունները, այլև տեղական մեր արհամարհված անասունները մի տարվա մեջ 20—25 տոկոսով կբարձրացնեն իրենց մթերատվությունը:

Ահա այդ կապակցությամբ, ինչպես և մեր անասունների տեսակները բարելավելու կապակցությամբ, թույլ տվեք, ընկերներ, ձեր առաջ ամենայն սրությամբ դնել անասնաբուծության գործն առաջ մղող կենդանի սարդկանց հարցը:

ՅԵՐԵՐԵՂ

Առաջնորդի վերջին հանձարեղ լոգունգը, թե կազերն են վճռում ամեն ինչ, և թե պետք է

հոգատարությունը աճեցնել կադրերը, առանձին չեռանդով ու ջանասիրությամբ պետք է կիրառել անասնաբուծության բնագավառում, քանի վոր դա մեր գյուղատնտեսության կարեւորագույն և միաժամանակ ամենից հետ մնացող ճյուղն է, և ամենից շատ այդ բնագավառում է, վոր կադրերը հետաձայն են ու աճեցնելու, կուլտուրականացնելու մեծ կարիք ունեն:

Լույսի պես պարզ է բոլորիդ, վոր սոցիալիստական տիպի անասնաբուծությունը կուլտուրայի վորոշ աստիճան է պահանջում: Պահանջվում է կարողանալ աշխատանքը, վարձատրությունը և հաշվառումը ճիշտ կազմակերպել այդ՝ ֆաբրիկայի նման տնտեսության մեջ, կարողանալ արոտները բարելավել և ոգտագործել գիտության պահանջների համաձայն, կարողանալ առաջին ոգնությունը հասցնել հիվանդ անասունին, վոչ թե աղյուսի փոշին վերքի վրա ցանելով՝ ինչպես անում է մենատնտեսը բուրդը խուզելու ժամանակ վոչխարի մեջքը կտրելիս, այլ գործել անասնաբուժական կանոնների համաձայն: Վերջապես, պահանջվում է հասկանալ, թե վոր անասունի համար ինչ կերի ռացիոն պիտի կադմել, ինչպես վարվել հղի և «ծննդկան» մայրերի հետ, ինչպես խնամել մատղաշը նոր գոտեխնդկայի պահանջների համաձայն: Քիչ են հասկանում,

ընկերներ, մեր անասնապահներն այդ խնդիր-
ները: Յեկեք այդ խոստովանեցեք բացերբաց:
Յեկեք խոստովանեցեք, վոր մեր անասնապահ-
ների մեծ մասը հետ է մնում խոշոր սնկետու-
թյան պահանջներից, դեռ կուտուրական չե
այն չափով, ինչ չափով պահանջում է խոշոր տըն-
տեսությունը: Անկուտուրականությունը, վոր-
պես ժառանգություն, նրանք բերել են մենա-
տնտեսային խավար գյուղից, ուր չորքանի դնա-
հատականը տրվում էր այն քանի հիման վրա,
թե նրա գոտիկն ինչքան է անիծոտ, այսինքն՝
թե քանի տարի յե նա առանց գոտին արձակե-
լու, առանց հանվելու հսկել հոտին:

Այժմ այդ չե կուտնտեսական լավ հովվի չա-
փանիշը: Այժմ նրա գործի չափանիշն այն է, որի-
նակ, թե կարողանում է նա հասկանալ ցեղա-
կան անասունի, ցեղական հորթի լեզուն, կարո-
ղանո՞ւմ է կուտուրական խնամք տանել, այնպես,
վոր նա չսաակի, ինչպես սատկում են Ստեփա-
նավանի մի քանի ֆերմաներում: Ստեփանավա-
նի փորձն այդ գծով մեզ շատ բան է ասում:
Այնտեղ մենք անցյալ տարի մատղաշների անկ-
ման ավելի բարձր տոկոս ունեցինք, քան ուրիշ
վորեն այլ շրջանում: Այս տարի նույնպես այդ
գծով Ստեփանավանն իր մրցակիցը չունի: Հա-
յաստանի յերկու տոկոս միջինի դիմաց այնտեղ
հորթերի անկումն արդեն 7 տոկոսից անցնում է:

Պարզվում է, վոր այնտեղ ամենից շատ սա-
կում են ցեղական հորթերը: Յեվ ինչ կասկած,
վոր այդ տեղի յե ունենում բացառապես այն
քանի պատճառով, վոր այնտեղի մեր նախա-
պանների ու մանավանդ կթվորների կուտու-
րական մակարդակն այնքան բարձր չե, վոր հա-
մապատասխան կուտուրական վերաբերմունք
ապահովվի ցեղական մատղաշի նկատմամբ. անաս-
նապահն այնտեղ չի կարողանում զոտտեխնիկա-
կան և սանիտարական միջոցառումն ապահովել
ֆերմայում:

Ստեփանավանի մի քանի ընկերների մեջ
դեռ կան անցյալ տարվա այն սխալ տեսակետի
մնացորդները, թե ազնվացեղ հորթերի անկման
տոկոսը, բնականաբար, բարձր պետք է լինի՝ տե-
ղականի համեմատությամբ:

Մարդ ահաւայից հիշում է անմահ Հովհաննես
Թումանյանի «Գաբո բիձու շերամապահությունը»:
Գաբո բիձեն առաջին անգամ շերամի վորդ է տա-
նում Լոռի, բայց վորդերը կոտորվում են: Գաբո
բիձեն զարմանում է, թե ինչու վորդերը կոտոր-
վեցին ու փնթփնթում է՝

«Այ տղա, եղ անհերձիւններ մի քանի ուր կացան
ու կոտորվեցին. հիմի քե տսեմք նրանից եր, վոր
գամբի ձագը տոս եր մոտ կապած, վոսնատակ եր
տալիս, քե՞ նրանից եր, վոր հավերք տուն ելին քափում՝
կցցանաում. դե վո՞նց անեմք: Հո չե՞լիմք կարող հա-
վերք կոտորել կոմ ձագն սպանել: Թե տսեմք անձ-

բեմիցն եւ, վոր լերդիկավր ներս եւ քափում, մին ել մարդ միսք ե անում քե՛ բա Բաղաֆումն անձեմ չի գալի՞ . . . »*) :

Մի քանի տեղեր, ընկերներ, անասնապահներ ըր անփութության և անկուտուրականության պատճառով ցեղական մատղաշը Գաբո բիձու աբրը-շումի ճիճվի որումն եւ Լոռու ցեղաբուծական խորհ-տնտեսության հորթանոցներում, ասում են, վոր ձմեռը փշում եյին միջանցիկ քամիները, Սարատով-կայում և մի քանի այլ ֆերմաներում դեպքեր են յեղել, վոր ցեղական հորթերին փորհարինք են գցել, կեղատոտ են պահել: Յեւ յերբ հորթերը, չը դիմանալով այդ բարբարոսությանը, ստիպված են լինում թողնել այս գեղեցիկ աշխարհը, Լոռեցի Գաբո բիձու իմաստուն թոռներն իրենց պապի նման բացականչում են:

— Ադա, ես վճեց ելավ . . .

Այդ անկուտուրականությունը պետք ե վե-րացնել, այն դուրս պիտի քշել առաջին հեր-թին չորանների, նախապանների և կթող անաս-նապահների միջից, նրանց գործի միջից: Զե՞ վոր նրանք են անասուն պահողները, նրանց ձեռքին ե գտնվում մեր անասնաբուծության քախքը, նրանք են այժմ գործի սերերը: Հեսեվալես, նրանք այժմ պեժ ե կուլտուրական, գիտուն յեվ խելացի սերեր լինեն: Այժմ միայն փորձով շատ առաջ չես գնա. առաջ քո յերկու կովն եր ումի մոզին, իսկ այժմ ահագին նախը, ցեղական

*) Հովհ. Թումանյանի յերկեր, էջ 211:

անասունների նոր գոմեր, կաթ մշակելու մեքե-նաներ: Այժմ պահանջվում ե հասկանալ այդ բոլորից, հասկանալ անասունի լեզուն, գրագիտ լինել, սիրապետել գոռսխնիկային:

Այդ խիստ կարևոր ե մեր անասնաբուծու-թյան համար: Մնանք լի յե, յերբ մենք չենք մտածում այն մարդկանց կուլտուրական մակար-դակի մասին, վորոնց ձեռքին են գտնվում կոլ-տնտեսային և խորհտնտեսային անասունների հո-տերն ու նախիրները: Այդ մասին պարտավոր ե հոգալ ամեն մի կոլտնտեսություն: Այդ մասին առաջին հերթին պետք ե հոգան Հողթողկոմատը, շրջանային կուսակցական և խորհրդային կազ-մակերպությունները և իրենք՝ կոլտնտեսական-ները: Անցյալ ձմեռ մի քանի տասնյակ հովիվ պատրաստելը մի բաժակ եր ծով պահանջի հա-մեմատությամբ: Բառացի կերպով՝ մեր բոլոր հո-վիվները պատրաստվելու, կուլտուրականանալու կարիք ունեն: Ուստի, ինչպես մեր կուսակցու-թյան կենտրոնական որդան «Պրավդան» ե վա-ղուց ասել՝

«Ժամանակն ե, վոր հողային ուղաններն ընդհուպ մոտենան նախապանների յեվ հո-վիվների վորակի բարձրացմանը: Վոչ սի-այն պեժ ե ֆննության առնել նախա-պանների յեվ նրանց ոգնականների ամ-բողջ կազմը, այլիվ պեժ ե նրանց դասըն-

թացներ ուղարկել: Միայն նրան կարելի չե կոչնչեցնային հովիվ յեվ նախապառն ընդունել, ով սիրապետում ե գոռեխնիկային յեվ անասնաբուծական միևրմումին»:

«Պրավդա»-յի այս պահանջը մեր կուսակցութեան պահանջն ե: Այս պահանջն անշեղ կերպով պետք ե կատարեն մեր բոլոր կազմակերպութիւնները:

ԶՈՐՐՈՐԴ

Յես, ընկերներ, անցնում եմ մեր անասնաբուծութեան ամենակարեւոր հարցերից մեկին՝ արտաշինարարութեան հարցին, մի հարցի, վորը ծեծվում ե ամեն տարի և վորքան շատ ե ծեծվում, այնքան ամուր կանգնած ե մնում իր տեղում:

Հայաստանը հարուստ ե ալպիական արոտներով ու խոտհարքներով. դրանք կազմում են մոտ 1.200.000 հեկտար տարածութիւն: Յեվ յեթե նկատի ունենանք, վոր մեր ալպյան արոտներն ընկած են այն շրջաններում, ուր պետութիւնը պլանային կարգով զարգացնում ե անասնաբուծութիւնը՝ վորպես այդ շրջանների տնտեսութեան գլխավոր ճյուղը, յեթե նկատի ունենանք նաև այն, վոր մեր անասուններն իրենց վողջ տարվա կերի 70 տոկոսից ավելին արոտներից են ստանալու, և Հայաստանում ստացվող կաթի 65 տոկոսն ու յուղի 75 տոկոսն ստացվում ե անասունների արոտային շրջանում, և յեթե դրան գումարենք նաև

այն հանգամանքը, վոր մեզ մոտ ցանովի կերաբույսերի կուլտուրան թույլ ե զարգացած, ապա պարզ կլինի, վոր արոտները մեր անասնաբուծութեան համար վճռական նշանակութիւն ունեն:

Վոր մեր արոտների վիճակը լավ չե, այդ քաջ հայտնի յե բոլորիդ: Ձեր աչքի առաջ մեր հիանալի արոտներն ոգտագործվում են անկուլտուրական ձևով, հոգ չի տարվում նրանց բարելավման համար և հասկանալի յե, վոր մեր արժեքավոր արոտները փչացվում են, պակասում ե նրանց խոտավետութիւնը, չքանում են խոտի լավ տեսակները, և հետզհետե մոլախոտն իր տեղը լայնացնում ե մեր այնպիսի հրաշալի սարերում, վորպիսին, որինակ, Ղարախաջն ե:

Քայքայման այդ յերևույթները, վոր ունենք — ճիշտն ասած — մենատնտեսային գյուղի բաղմաթիվ արատներից մեկն են: Մենատնտեսը դարեր շարունակ հոշոտել ե արոտները, վոչ մի կուլտուրա, վոչ մի կարգ չի մտցրել այնտեղ, վորովհետեւ թե ինքն եր զուրկ կուլտուրայից ու կարգից, և թե այն իշխանութիւնը, վորի լծի տակ եր նա:

Արոտների բարելավման գծով, կուլտուրական արածեցման գծով լայն աշխատանք ծավալելու բոլոր նախադրյալներն արդեն ստեղծված են շնորհիվ այն բանի, վոր կոչնչեցնային կարգերը հաղթանակել են գյուղում:

Այժմ արդեն անասնապահական առաջավոր

կուտնտեսություններն այդ ուղղությամբ վորոշ փորձ ունեն. Համամովի, Ուզունլարի, Համդաշի-մանի, Ուռուտի, Շահումյանի կուտնտեսություն-ները մի քանի տարի յե անցել են արոտները բաժանելու և մաս-մաս արածեցնելու գործին և մեծ արդյունքի յեն հասել:

Բայց դեռ կուտնտեսությունների ճնշող մե-ծամասնությունն արոտներն արածեցնում և հին ձևով և վորևե աշխատանք չի կատարվում նրանց բարելավման համար:

Քարը, թունավոր խոտերը, աճող թփերը, անձրևի ժամանակ արածեցնելը, նախիրը վերևից ներքև քշելը (վորի հետևանքով և՛ արոտի մակե-րեսն և այլանդակվում, և՛ խոտն և գնում վոտի տակ),— այդ բոլորը կոտրում են մեր արոտների մեջքը:

Նայենք թեկուզ վերջին յերկու տարում այդ գծով կատարված գործին:

Արոտները պարարտացնելու, փոցխելու առանց այն ել խզուկ պլանը Հայաստանում 1933 թվին կատարվել և 52, իսկ 1934 թվին՝ 13,5 տոկոսով:

Արոտները քարերից, կոճղերից և թունավոր բույսերից մաքրելու պլանը 1933 թվին կատար-վել և միայն 12,5 տոկոսով, իսկ 1934 թվին՝ 88 տոկոսով, թունավոր բույսերից մաքրելու պլանը՝ 17,5 տոկոսով:

Այդ տարիներն արոտների հսկայական տա-րածությունից միայն 3,400 հեկտար և ոգտա-գործված հատվածային սխտեմով. վոչ մի հեկ-տար չի պարարտացված, վոչ մի հեկտարի վրա ցանելու միջոցով կանաչի խտացում չի կատար-ված:

Այսպես և ահա զբությունը, ընկերներ, մեր տնտեսության այդ կարևոր ճյուղում:

Ի՞նչ պիտի անել:

Համաձայն կառավարության կողմից հաստա-ված պլանների՝ այս տարի 50—60 հազար հեկտարի վրա վորոշ աշխատանքներ պիտի ձեռնարկվեն— այսինքն՝ 9800 հեկտար արոտավայր խոտհարքի յե վերածվելու, 28 հազար հեկտար տարածու-թյուն մաքրվելու յե քարերից, կառուցվելու յե 11 ջրամբար, վերանորոգվելու յե՝ 40, ջրվելու յե 1000 հեկտար տարածություն, կառուցվելու յեն արոտային ճանապարհներ (24 կիլոմետր), նորոգ-վելու յեն հին ճանապարհները, փոցխվելու յե 2000 հեկտար տարածություն, 3390 հեկտար մաքր-վելու յե թունավոր բույսերից, հերկված խոտ-հարքներից և արոտներից 40 հեկտար վերական-գրնվելու յե, 1530 հեկտարի վրա քանդելու յեն թմբերը, կոճղերը և այլն:

Այժմ խնդիրն այն և, վոր մեր կուսակազմակեր-պությունները, հողային որգանները, գյուղական իշխանությունները, կոմյերիտմիությունը, պիտ-

ներիան և կոտնտեսական վողջ գյուղացիու-
թյունը պայքարեն այդ պլանների կատարման
համար այնպես, ինչպես ամեն տարի պայքա-
րում են ցանֆի պլանների կատարման համար,
յեվ վոր հողբաժինների ու ժերմաների վա-
րիչները, գյուղխորհուրդների ու կոլվարչություն-
ների նախագահներն արոտաօրհնարարության
գծով իրենց տրված պլանների կատարման հա-
մար ԱՅՆՊԵՍ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԼԻՆԵՆ, ԻՆՉՊԵՍ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՅԵՆ ՅԱՆՔԻ ՊԼԱՆՆԵՐԻ ԿԱ-
ՏԱՐԾԱՆ ԿԱՄ ՄԱՏՂԱՇԻ ՊԱՆՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱ-
ՄԱՐ: Առանց այդ գործում ռեֆիմացնելու, այդ
մեծ գործը տեղից շարժել չենք կարող:

Թվածս ձեռնարկումները բոլորն ել կարևոր
են մեր անասնաբուժության համար, բայց յես
կուղեյի առանձնապես շեշտել անասունների
արածեցման սխախմն այժմ և եթ հիմնովին փո-
խե ու անհրաժեշտությունը: Չե վոր թե արոտների
պահպանություն և թե կաթնատվություն ու մսա-
տվություն ավելացման գործում հենց դա յե
գլխավորը:

Ի՞նչպես են արածեցնում այժմ մեր նախ-
րապանները և հովիվները: Հանդի բոլոր մասե-
րում ցրված են նրանց նախիրներն ու հոտերը,
և ամբողջ արոտը վոտրի տակ ե, նրա վոչ մի
մասը «շունչ քաշելու» հնարավորություն չունի:
Յեվ հենց այդ սխալ ոգտագործման շնորհիվ մեր

անասուններից շատերը հիանալի արոտներում
գտնվելով հաճախ կարոտ են մնում հյուսթալի,
անասունի վոտի տակ չընկած թարմ խոտի:

Արոտների խոտն ոգտագործելու այդ սխա-
տեմին պետք ե անհապաղ վերջ տալ և անհա-
պաղ անցնել հանդը հատվածներով, մսա-մաս,
հերթով արածեցնելու ձևին: Այդ ձևը վաղուց
կիրառվում ե Գերմանիայում, Ամերիկայում,
Շվեյցարիայում և այլ յերկրներում: Վերջին 4
տարվա ընթացքում Միության շատ վայրերում
նույնպես, գիտահետազոտական հիմնարկների
ցուցումներով, սկսել են կիրառել այդ ձևը: Այդ
գծով հայանի յեն Լենինգրադի կերերի ինստի-
տուտի, փորձակայանների, Ոմսկի կաթնատըն-
տեսական գոնալ կայանի, ձիաբուժական, վոչ-
խարաբուժական և մի քանի այլ ինստիտուտ-
ների աշխատանքը: Այդ գծով բազմաթիվ փորձեր
են արված նաև Միության առաջավոր խորհուրդ-
տեսությունների ու կոտնտեսությունների կող-
մից, վորոնց արդյունքներից պարզվում ե հե-
տևյալը.

Արոտը հատվածներով արածեցնելու դեպ-
քում կովերի կաթնատվությունը բարձրացել ե
17 տոկոսով, թեև այդ կովերն ավելի պակաս
տարածություն եյին արածել, քան արածում եյին
արոտը խառն ոգտագործելու ժամանակ:

Մասդաբ 32 տոկոսով պակաս տարածու-

թյուն ե արածել և տվել ե 21 տոկոսով ավելի աճ, քան ազատ արածեցման պայմաններում:

Վոչխարները թեև տերիտորիան զգալի չափով պակաս են ոգտագործել, բայց նրանց կենդանի քաշը սովորականից 8 տոկոսով ավելի յե աճել: Ձիերի կենդանի քաշը 69 տոկոսով ավելի յե աճել, քան հին ձևով արածեցնելու պայմաններում, թեև նրանք տերիտորիան 10 տոկոսով պակաս են արածել:

Ավելի կամ պակաս չափով արդյունքներ ունենք մենք նաև Հայաստանում, վերև թվածս կոլտնտեսություններում, վորոնք անցել են արտադր ճերթականությամբ արածեցնելու սխստմին:

Ապա, ընկերներ, մի հաշվեցեք թե ինչ հրակայական ոգուտ կստացվի այս հասարակ ու հեշտ միջոցառումից, յեթե մեր բոլոր ֆերմաներն ել ալս տարվանից սկսեն անցնել արտոն ոգտագործելու այդ նոր սխստմին, մի հաշվեցեք թե այդ դեպքում ինչքան քիչ տերիտորիայի վրա, ինչքան շատ անասուն կարելի յե պահել և ինչ հսկայական քանակությամբ մենք կաթի ու մսի հավելում կունենանք:

Հայաստանի բոլոր շրջաններում մեր հոտերն ու նախիրներն արդեն մտնում են ամառային արտոնների ոգտագործման շրջանը: Յեվ այժմ, արոտային սեզոնի հենց սկզբից մեր առաջ, խորհ-

տնտեսությունների ու կոլտնտեսությունների առաջ, խնդիր ե դրվում լրջորեն մտածել մեր արոտների բարելավման մասին, լրջորեն հոգ տանել նրանց ոգտագործումն ու անցիսնալ կերպով կազմակերպելու գործի համար: Կառավարությունն այդ գործին բացառիկ նշանակություն ե տալիս և խնդիր ե դնում, վոր Հողօրդկոմատը, հողբաժինները, կոլտնտեսություններն ու խորհտնտեսություններն այժմ և յեթ ձեռնամուխ լինեն և կարգին գլուխ բերեն հետևյալ աշխատանքները.

Յուրաքանչյուր Ֆերմայի, յուրաքանչյուր հոսի ու նախրի պեժե ե կցել իր հանդամասը յեվ պասսախանասու դարձնել այդ հանդամասի բարեկարգման ու կուլտուրական արածեցման համար:

Բոլոր Ֆերմաներում անպայման պեժե ե անցնել արոտ մաս-մաս ու հերթով արածեցնելու պրակտիկային: Սառն արածեցմանը պեժե ե վերջ տվի կսրականապես:

Արոտները պեժե ե մաքրել քունավոր խոտերից, քաղերից յեվ վոռոգել, վորեղ հնարավոր ե, յեվ մեծ յեռանդով ու պասսախանասվությամբ լծվել արոտների բարելավման պեժական պլանի կատարմանը:

Ահա, ընկերներ, այն խնդիրները, վորոնց վրա յես ուղում եյի ձեր ուշադրությունը հրավիրել:

Պարզ ե, վոր այդ խնդիրները հնարավոր կլինի լիովին լուծել միայն այն ժամանակ, յերբ աշխատանքը ճիշտ կկազմակերպվի մեր ֆերմաներում, յերբ անասնապահության ֆրոնտն ապահովվի գործունյա, նվիրված կադրերով և յերբ հոգատարությամբ ու խնամքով աճեցվեն այդ կադրերը:

Բոլորիդ ե հայտնի, ընկերներ, վոր այս գծերով մենք տեղերում դեռ շատ թերություններ ունենք. մենք բազմաթիվ կոլտնտեսություններ ունենք, ուր դեռևս չկան անասնապահական ամուր, մշտական թրթրադներ, կա հոսունություն անասնապահների շարքերում, կարևոր ուժերը տրվում են դաշտավարությանը, իսկ անասնապահական կադրերը մնում են աչքից հեռու, ինչպես և քիչ չեն անհոգատար վերաբերմունքի դեպքերը՝ դեպի մեր անասնապահության ֆրոնտի լավագույն աշխատողները: Հարկավոր ե, ընկերներ, վոր դուք ինքներդ պայքարեք վերացնելու այդ բոլոր թերություններն աշխատանքի կազմակերպման ասպարիզում, հարկավոր ե, վոր դուք և շրջանների կուսակցական և խորհրդային կազմակերպություններն ամենակատաղի պայքար ծավալեք ընդդեմ դիմագրկության, հանուն սոցիալիստական ամրակուռ կարգապահության, հանուն սոցիալիստական սեփականության պաշտպանության:

Հարկավոր ե, վոր ել ավելի սրենք մեր զգունությունը, ուժեղացնենք մեր պայքարը դասակարգային թշնամու դեմ, վերջնականապես մաքրաթիվ անենք խորհտնտեսություններում և կոլտնտեսություններում նրա մնացորդները, նրա գործակալությունը, վորոնք դիմադրելով սոցիալիստական ուժերի հաղթարշավին՝ աշխատում են ամեն կերպ մնասել և կասեցնել մեր հաղթական վերելքը:

Հարկավոր ե, վորպեսզի կենսագործելով ընկ. Ստալինի մեծագույն լոգունգը կադրերի մասին, համառությամբ տիրապետենք զոտեխնիկային, անասնապահական ֆրոնտի համար աճեցնենք բոլշևիկյան նորանոր կադրեր, և անասնապահական ֆրոնտին տանք մեր առաջավոր կոլտնտեսականներին:

Հարկավոր ե, ընկերներ, ել ավելի ուժեղացնելով ինտերնացիոնալ կապը և համագործակցությունն անդրկովկասյան յեղբայրակից հանրապետությունների կոլտնտեսությունների հետ, Անդրբերկովի ու նրա ղեկավար ընկ. Բերիայի գլխավորությամբ՝ հաղթող դուրս գալ Հյուսիսային կովկասի և Անդրկովկասի անասնապահների միջև սկսվող սոցիալիստական մրցությունից:

Յեվ կասկածից դուրս ե, վոր այդ բոլորի հիման վրա, գլխավորելով անասնապահական մասսաների յեռանդն ու խանդավառությունը՝ մենք

МОСКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
 ГОС. БИБЛИОТЕКА
 ЗУБА-Арх. ССР
 И. М. А. Мясникян

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0204957

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

30.143

87/1235

**По пути дальнейшего
развития
социалистического
животноводства**

● ●
Речь тов. А. Гуляна—председателя
СНК ССРА—на республиканском совещании
по животноводству—6 июня 1935 года

Сельхозгиз—Эривань 1935